

WALTER VAN HAUWE FURULYAMÓDSZERTANÁRÓL

I.

Walter van Hauwe (Forrás: Wikipedia)

„A XVIII. században nagy változások történtek a zenei életben. Az opera népszerűbb lett, a szimfonikus zenekar nagyobb, a szalonok helyébe a hangversenytermek léptek, és ennek következtében a hangszereknek is modern értelemben véve »igazivá« kellett válniuk: hangosabbá, teltebbé, nagyobbá, terjedelmesebbé, az új zene által megkövetelt dinamikára alkalmassá. A legtöbb hangszer azonban ennek a hangzási ideálnak nem felelt meg, és ezért átalakították őket. Így változott a clavichord zongorává, a chalumeau klarinéttá, a hegedűn, a fuvolán és az oboán pedig szerkezeti változtatásokat végeztek. De nem mindegyik hangszernél történt így. A speciális szerkezetűek nem fejlődhettek tovább. A csembaló a korlátozott dinamikai lehetőségével, a viszonylag kisebb hangerejével, halk hangzásával, a bonyolult elrendezésű húrjaival nem adott lehetőséget nagyobb mérvű átalakításra. Ugyanez történt a viola da gambával is. Ennek a hangszercsaládnak csak a legmélyebb hangú tagja, a nagybögő élte túl jelentősebb változtatások nélkül ezt az időszakot, és ma is használják a modern zenekarokban.

A furulya érzékeny hangzásával, korlátozott hangerejével, a távol eső hangoknál fellépő intonációs problémáival lassan a feledésbe merült. Helyette inkább a harántfuvolát részesítették előnyben. Differenciált crescendókat és

diminuendókat, hangos mély vagy lágy magas hangokat a mi »egyszerű« hangszerünkből nem lehetett előhozni. Ez »nem tiszta« – érveltek az akkori játékosok -, és nem is tévedtek egészen. Amikor pedig a furulya az 1900-as évek körül újra előkerült a feledés homályából, akkor a játékosok ugyanazon problémák előtt álltak, mert a furulya még mindig nem versenyezhetett a zenekari hangszerekkel. A későbbi években, mikor a kamarazene egyre inkább teret nyert, a furulya is kiállta az összehasonlítást más hangszerekkel. A mai játékosok pedig a régi és az új technika alkalmazásával javították és fejlesztették, mely a nem várt hangzási lehetőségek egész sorát tárta fel" – olvashatjuk van Hauwe könyvében.

A furulya 1750-től egy XIX. század végi angliai hangversenyen történt megjelenéséig teljesen hiányzott a zenei életből. Az a tény, hogy ezen a hangversenyen a játékos bedugaszolta a hüvelykujj-lyukat, úgy gondolván, hogy az tévesen került erre a helyre, mutatja azt a hosszú utat, melyet a mai zenei gyakorlatba már beépült hangszer megtett.

Először 1950 után tudta megvetni a lábát, mint a zenei nevelés és a műkedvelő előadások hangszere. De idővel a hivatásos zenészek körében is jelentőssé vált. A művészi színvonal emelkedésével párhuzamosan folyt a régizenei előadásmódra vonatkozó fontos zenetudományi közlemények megjelentetése is. A közelmúlt legismertebb szólistái közül Hans Martin Linde (Svájc) és Frans Brüggem (Hollandia) tette a legtöbbet a hangszer elismertetéséért.

Walter van Hauwe, ennek az elfeledett és újra felfedezett, majd népszerűvé vált hangszernek módszertanáról, játékkultúrájáról mindent leír, amit csak tudni lehet. F. Brüggem, a furulyázás koronázatlan királya írja: „Nem hiszem, hogy volna alkalmasabb személy, mint Walter van Hauwe, aki könyvet írhatna a furulya technikájáról, módszertanáról”.

A szerző biztatására és segítségével láttam hozzá a „Moderne Blockflötenteknik I-II-III.” kötetének hazai megjelentetéséhez. Czidra László, – a 2001-ben elhunyt furulyaművész, tanár, a magyar régizene alapító mestere – is évek óta sürgetett a mielőbbi kiadással, amely anyagi okok miatt váratott magára. Már csak múlt időben idézhetem fel késő esti telefonjait, ahogy az a Tőle megszokott megszólítással kezdődtek: „Papaúr, nagyon kellene már a Walter-féle módszertan...”

Zeneoktatásunkban hiányt pótló, olyan módszertani alpműről van szó, amelyet a világban sikerrel és meglelégedéssel használnak az alapfoktól egészen az akadémiai tanulmányokig. A magyarországi furulyaoktatás évtizedeken át a legmostohább gyermek volt a zeneiskolai tanszakok között. Annak ellenére történt ez így, hogy ez az a hangszer, melyen talán ma is a legtöbbben tanulnak. Tanításához módszertani kiadvány, tanári kézikönyv magyar nyelven mindeddig nem jelent még meg.

Az első kötet négy nagy fejezetet tárgyal:

I. A FURULYA TARTÁSA

A jobb és bal kéz, az ajkak, a kedvező súlyelosztás.

II. AZ UJJAK MOZGÁSÁRÓL

Ez a fejezet a tulajdonképpeni mozgástól kezdve, a „fellyukak” problematikáján túl fogástáblázatot, és ujjkombinációkat is kínál gyakorlatokkal kiegészítve.

III. A LÉGZÉSRŐL

A hangszer speciális tulajdonságait figyelembe véve tárgyalja ezt a fejezetet, úgy hogy a lehető legszebb, igazán „furulyás-hangzás” megtanulása minden játékos sajátjává váljon.

IV. AZ ARTIKULÁCIÓRÓL

A furulya bármelyik másik fúvós hangszernél jobban igényli a nyelvi aktivitást, az artikulációt azért, hogy a maga sajátos nyelvén szólalhasson meg. A furulyán szegényes artikulációval játszani éppoly kevésbé meggyőző, mintha valaki olyat szeretne elmondani, amit senki sem ért meg. Ennek megfelelően ír: a mássalhangzókról, a nyelv helyzetéről szimpla T és D-nél, a duplanyelvről, a K és G mássalhangzókról, a legato-, portato- és staccatóról.

Remélem, hogy akik veszik a fáradságot, hogy lépésről lépésre áttanulmányozzák, kipróbálják gyakorlatait, szakmai fejlődésüket tapasztalva meglepéssel mondanak majd róla bírálatot. Természetesen minden ember más, ezért tanárra, tanítványra egyaránt érvényes, hogy a kötetben szereplő megjegyzéseket, tanácsokat, ki-ki saját adottságaihoz igazítsa.

Ez a furulyaiskola és folytatása nem lehet az egyetlen és biztosan üdvözítő módszerek tárháza, de hiszem, hogy mindenki megtalálja benne azt, amitől tanítása, játéka jobbá válhat.

A szerzőről:

Walter van Hauwe 1948-ban Hollandiában született. Zenei tanulmányait Hágában a „Koninklijke Konzervatóriumban” Frans Brüggennél végezte. „Cum Laude” minősítéssel diplomázott 1969-ben. Blockflötén (furulyán) és fuvolán egyaránt játszik, a középkori, reneszánsz és barokk zene specialistája.

A Little Consort, – régizenét játszó együttes – alapítója, gyakran kamarapartnere Kees Boeke, Frans Brüggen, Bob van Asperen, Wouter Möller. Több közös hangfelvételt készített a Leonhardt Consorttal és a Nicolaus Harnoncourt vezette Concentus Musicus Wien együttesel.

Jelenleg Amszterdamban tanít a Sweelinck Konzervatóriumban. Szerte a világon koncertezik. Több hangversenyt adott már Európában, Japánban, Ausztráliában és az USA-ban. A régi mesterek művein túl egyre gyakrabban megszólaltatja századunk zenéjét.

Bertha János

furulya (blockflöte) / kamarazene tanár,
a Fertődi J. Haydn Zeneiskola AMI igazgatója

II.

WALTER VAN HAUWE A KORSZERŰ FURUYAISKOLA I.

(The modern recorder player volume I., London, 1984)

Bertha János és Herbán Ferenc fordítása

[Bertha János magánkiadása, Fertőd, 1994]

A huszadik század elején, százötven évnyi szünet után, a reneszánszban és barokkban oly népszerű műzenei furulya ismét megjelent a koncertpódiumon. S ebben nem csak egy leporolt régiség tűnt elő: az újra felfedezett hangszer néhány évtized alatt az egyik legfontosabb zeneiskolai hangszerré vált, és a második világháború után a művészi furulyajáték is sosem látott technikai szintre emelkedett.

Vezető zeneszerzők kezdték partitúráikban alkalmazni a furulyát, és egyre nagyobb számban születtek különleges szólódarabok és kamaraművek is. Ma már elmondhatjuk, hogy a szinte valamennyi mai irányzatot felölelő kortárs furulyarepertoár méretében sokszorosa a réginek.

A hangszer repertoárjának és játéktechnikájának újrafelfedezése-kialakítása főként a holland Frans Brügger (1934–) érdeme volt. Elsősorban koncertezett, és számos lemezt is készített, de csak rövid ideig tanított, írásban pedig alig publikált.

Iskolateremtő játéktechnikáját és zenei gondolkozásmódját tanítványai terjesztették el. Közülük legjelentősebb az Amsterdamban élő Walter van Hauwe, ő vette át Brügger tanszékét, és ő írta meg háromkötetes metodikáját, a „Modern recorder player”-t, mely a „holland iskola” furulyatechnikai alapműve.

Bertha János áldozatos munkájának hála - ennek a műnek az első kötete már magyar nyelven is elérhető; és reméljük, hamarosan a másik két kötet is követheti. Bertha János (a kötetben megnevezetlen) kiadóként is jegyzi e füzetet. Fordításának hitelét az adja, hogy ő maga Walter van Hauwe kurzusain tanult, a személyes kapcsolat révén a lehető legmélyebben ismeri a holland iskolát.

A már megjelent első kötet négy fejezetre bomlik, melyek a négy alapvető technikai elemet: a furulya tartását, az ujjak mozgatását, a légzést és az artikulációt tárgyalják. Walter van Hauwe az első pillanattól fogva a szabad zenei kifejezés számára utat nyitó, akadálymentes technika átadására koncentrált.

Sokéves előadói és tanári gyakorlata során alakultak ki hasznos és ügyes gyakorlatai. Elsajátításukat tömör leírások és képek is segítik.

E metodika - és magyar fordítása - jelentősége óriási; kiindulópont kell, hogy legyen a furulya tanításában.

Valamennyi furulyásnak és furulyatanárnak ismernie kell. És bár a bevezetésben leírtak szerint Walter van Hauwe, szerényen hátrahúzódva, nem akarja saját zeneiségét senkire erőltetni, csupán technikát tanítani - de ez szerencsére nem lehetséges. Ez a munka is sugározza azt a holland iskolát jellemző, sőt megteremtő zenei nyitottságot és szellemi szabadságot, mely elsősorban a legmodernebb zenét igenli, azon keresztül tárja fel a régít is. Az itt megnyilvánuló értékrend az újat, az alkotást helyezi első helyre — ezért tudott a régizenében is páratlant alkotni.

Bali János